

Guds- argumenter

REDIGERET AF
MICHAEL AGERBO MØRCH OG
EMIL BØRTY NIELSEN

**Nordisk serie for kristen
apologetik og religionsfilosofi
bind 1**

Serieredaktør:

Michael Agerbo Mørch

Redaktion:

Emil Børtly Nielsen

Lars Dahle

Martin Jakobsen

Atle O. Søvik

Sebastian Ibstedt

KOLON

Indhold

Forord · 5

Metaperspektiver

- 1 Tro og argumenter
Emil Børty Nielsen · 9
- 2 Kritikk av gudsargumenter
Martine Netland · 27

Argumenter for Gud

- 3 Finjusteringsargumentet for Guds eksistens
Espen Løkhammer · 47
- 4 Argumenter for kristne gudserfaringer
John Daniel L. Andersen · 67
- 5 Ontologiske argumenter: Fra anti-metafysik til modalteologi
Thomas Nørgård Steiner · 84
- 6 Argumentet fra Jesu oppstandelse
Lars Dahle og Bjørn Hinderaker · 106
- 7 Simulationsargumentet for Guds eksistens
Michael Agerbo Mørch og Atle O. Søvik · 125

Problemer for Gud

- 8 Existentiella och teoretiska problem med Guds frånvaro
Francis Jonbäck · 147
- 9 Ondskans och lidandets problem utifrån Jobs bok
Mats Selander · 163

Bidragssydere · 183

Forord

Gennem hele kirkens og teologiens historie har kristne forsøgt at argumentere rationelt for deres tro. Uanset om kirken har besiddet en kulturel magtposition eller været en marginaliseret subkultur, har teologer anvendt fornuften til dels at kritisere andre trossystemer og filosofier, dels at præsentere en case for den kristne tro.

Denne bog har samlet et hold af skandinaviske teologer og religionsfilosoffer til at videreføre den lange dobbelte arv med nye bidrag. Med bogen ønsker vi at vise, at både den kristne apologetik og religionsfilosofi er frisk og *up to date* med væsentlige debatter i vores samtid. Det pædagogiske sigte med bogen er at udruste præster, teologer og lægfolk til at forsvare troen i et pluralistisk samfund, mens det religionsfilosofiske sigte er at hæve refleksionsniveauet blandt kirkens folk.

Bogen er inddelt i tre sektioner. I den første sektion, »Metaperspektiver«, skriver *Emil Børty Nielsen* om forholdet mellem tro og argumentation. Han viser, at argumenter er væsentlige for troen, men ikke ene-rådende, for også følelser og sociale relationer er afgørende. *Martine Netland* undersøger den filosofiske tradition for kritik af gudsargumenter og argumenterer for, at kritikken stadig er velbegrundet. At ville argumentere for Gud er så abstrakt et projekt, at det er svært at godtgøre, om og hvordan man lykkes med det.

I bogens anden del, »Argumenter for Gud«, præsenteres fem gudsargumenter. *Espen Løkhammer* skriver om fintuningsargumentet, hvor universets finindstilling for liv anvendes som et argument for Gud eksistens, fordi sandsynligheden af denne finindstilling er så ufattelig lav. *John Daniel L. Andersen* diskuterer pålideligheden af vidnesbyrd om religiøse erfaringer inden for den kristne tradition og argumenterer for, at hvis der ikke er tvingende grunde til at anfægte pålideligheden, må man antage vidnesbyrdets validitet. *Thomas Nørgaard Steiner* skriver om ontologiske argumenter med fokus på, hvad moderne modallogik tilfører diskussionen, og Steiner argumenterer for, at modallogik flytter fokus væk fra Kants oprindelige kritik og gør de ontologiske diskussioner centrale for den kristne dogmatik. *Lars Dahle* og *Bjørn Hinderaker* diskuterer argumentet fra Jesu opstandelse *ude fra* og *inde fra* den teologiske tradition. Udefra er Jesu opstandelse er argument imod naturalisme og for skabertroen, indefra er den et argument for meningen med

livet, troen på Jesus Kristus og en styrkelse af det kristne håb. *Michael Agerbo Mørch* og *Atle O. Søvik* præsenterer simulationsargumentet, et tankeeksperiment, der undersøger de mulige konsekvenser for troen, hvis mennesket lever i en computersimulation. Selvom ateistiske filosoffer kalder det et stærkt gudsargument, problematiserer forfatterne det gudsbegreb, som tankeeksperimentet forudsætter.

I den tredje del, »Problemer for Gud«, forholder *Francis Jonbäck* sig til argumentet imod Guds eksistens fra hans tilsyneladende fravær. Jonbäck præsenterer et alternativ til forskningslitteraturens mest diskuterede svar ved at fokusere på håb som en strategi til at håndtere oplevelsen af gudsfravær. *Mats Selander* undersøger lidelsens problem med fokus på, hvordan Jobs Bog er en ressource for gennemtænkning af spørgsmålet. Selander argumenterer for, at Gud ikke er forpligtet på sin skabning og derfor fri i forhold til, *hvordan* han vil agere i forhold til skabningen. Gud er kun forpligtet af sin egen natur – barmhjertighed, godhed, retfærdig – men ikke af, hvor og hvornår disse værdier aktualiseres.

Bogens artikler leverer originale forskningsbidrag og er derfor alle underlagt dobbelt fagfællebedømmelse. Tak til fagfællerne for at stille deres viden til rådighed i form af kritik og konstruktive forslag. Eneste undtagelse er Mats Selanders artikel, som alligevel er medtaget for sit interessante bud på en læsning af Jobs Bog som religionsfilosofisk ressource.

Metaperspektiver

Tro og argumenter

EMIL BØRTY NIELSEN

Indledning

Argumentativ apologetik praktiseres ud fra den forudsætning, at argumentation kan påvirke et menneskes tro.¹ Apologeten forsøger således at påvirke et menneske ved at fremstille et argument eller besvare en indvending. Artiklerne i dette (og kommende) bind af *Nordisk serie for kristen apologetik og religionsfilosofi* omhandler argumenter for og imod den kristne tros sandhed, sociale legitimitet og eksistentielle relevans. Det er dog ikke nok for apologetikken udelukkende at beskæftige sig med argumenter. Apologetik sigter mod (legitimt) at *flytte* mennesker; den ønsker (positivt) at *påvirke* et menneskes tro. Derfor vil jeg i denne artikel sætte argumenterne ind i en større forståelsesramme, der viser, hvordan argumentation møder menneskers tro og liv.²

Artiklen indeholder tre hoveddele. Først vil jeg afklare, hvad jeg forstår ved argumentation. Dernæst vil jeg skelne mellem to typer tro: kristen tro³ og overbevisning. Herunder vil jeg præsentere en model af den kristnes tro, der viser, hvilke andre elementer argumenter og overbevisninger interagerer med. I sidste hoveddel af artiklen vil jeg dykke ned i fire temaer, der hjælper os til at forstå forholdet mellem argumentation og overbevisning: overbevisningsskalaen, overbevisningskilder,

- 1 For en præsentation og diskussion af forskellige former for apologetik, se Emil Børtly Nielsen, »Hvad er apologetik?«, *Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke* 50, nr. 2 (2023), 101-16; Emil Børtly Nielsen, *Apologetics Beyond arguments: On the Nature and Methods of Christian Apologetics* (Münster: LIT Verlag, under udgivelse).
- 2 I denne artikel bygger jeg videre på tidligere arbejde omkring tro, argumentation og apologetik. Se Emil Børtly Nielsen og Michael Agerbo Mørch, »On the Compatibility of Christian Faith and Theological Agnosticism«, *Religions* 12, nr. 3 (2021); Nielsen, »Hvad er apologetik?«; Emil Børtly Nielsen, »Et perspektiv på det komplekse forhold mellem videnskab og tro«, *Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke* (under udgivelse); Nielsen, *Apologetics Beyond arguments*.
- 3 Her mener jeg ikke *den kristne tro* (trosindhold) men *den kristnes tro* (menneskets forhold til Gud).

overbevisningstrappen og overbevisningspositioner. Disse afsnit søger at afdække aspekter ved apologetisk argumentation, der sjældent italesættes, fordi bøger og artikler om emnet oftest er optaget af det enkelte argument og ikke af, hvordan argumentet møder menneskets tro og liv.

Argumenter

Et argument er et forsøg på at sandsynliggøre eller nødvendiggøre en konklusion ved at slutte fra en række præmisser til konklusionen. Inden for argumentationsteorien skelner man mellem et *gyldigt* argument og et *holdbart* argument. Hvis et argument er gyldigt, betyder det, at logikken, som argumentet indeholder, er korrekt (men præmisserne kan stadig være falske). Der findes en række logiske former, som argumenter kan antage. Den mest kendte (deduktive) form hedder *modus ponens*:

Præmis 1: Hvis A, så B

Præmis 2: A

Konklusion: Altså B

Hvis præmis 1 og 2 er sande, så følger konklusionen med logisk nødvendighed. Lad mig gøre det konkret med et eksempel:

P1: Hvis Emil er i København, så er han ikke i Aarhus.

P2: Emil er i København.

K: Altså er Emil ikke i Aarhus.

Dette argument er logisk gyldigt. Det betyder, at hvis præmisserne er sande, så følger konklusionen med logisk nødvendighed. I skrivende stund er præmis 2 dog falsk, da jeg (Emil) ikke er i København (jeg er på vej dertil i bus). Argumentet er derfor uholdbart (selvom det er logisk gyldigt). Dermed viser argumentet ikke konklusionens sandhed (at jeg ikke er i Aarhus).

I hverdagen bruger vi hele tiden argumenter. Vi gør det dog sjældent så stringent og eksplicit som i eksemplet ovenfor. Ofte drager vi slutninger intuitivt og underbevidst. Ikke dermed sagt, at alle vores overbevisninger er et produkt af argumenter. Vores overbevisninger er også formet af andre faktorer, som følelser, socialt miljø og livsstil. Alligevel er det vigtigt, at vi nogle gange ekspliciterer de argumenter, vi baserer

en overbevisning eller beslutning på, da det kan hjælpe os med at tænke klart.

Argumenter behøver ikke som ovenstående argument at vise deres konklusion *med sikkerhed*. Argumenter kan også være probabilistiske (gradbøjet):

P1: Emil bor i Aarhus.

P2: Man tilbringer mere tid, der hvor man bor, end andre steder.

K: Derfor er det mere sandsynligt, at Emil er i Aarhus, end i København.

Dette argument er både gyldigt og holdbart. Deraf kan man dog ikke slutte, at jeg faktisk er i Aarhus, blot at det, hvis man ikke tager andet i betragtning, er mere sandsynligt, at jeg er i Aarhus end i København.

Vores overbevisninger er dog sjældent baseret på ét argument. Oftest er vores overbevisninger baseret på en række forhold, der kan udtrykkes i argumenter. Et *akkumuleret argument* for en påstand er en samtænkning af alle relevante argumenter for og imod.⁴ Ønsker man at danne sig en nuanceret overbevisning om spørgsmålet om Guds eksistens, er det ikke nok, at man kun kigger på argumenterne for Guds eksistens (som kalam-argumentet og fintuningsargumentet). Man er også nødt til at forholde sig til argumenterne imod såsom lidelsens problem.

Denne bog indeholder en præsentation og diskussion af en række argumenter, der angår spørgsmålet om den kristne Guds eksistens. Hvis man læser de andre kapitler, vil man således få en større forståelse for, hvad argumenter er, og hvordan de fungerer. Apologetikken er dog ikke alene interesseret i argumentationsanalyse. Den er interesseret i at flytte mennesker. Derfor er det nødvendigt at overveje, hvordan argumentation og tro hænger sammen.

4 Bayesiansk epistemologi giver en nyttig teknisk ramme for, hvordan man kan samtænkke probabilistiske argumenter. Se Richard Swinburne (red.), *Bayes's Theorem* (Oxford: Oxford University Press, 2005). For anvendelse af bayesiansk epistemologi på spørgsmålet om Guds eksistens, se Richard Swinburne, *The Existence of God* (Oxford: Clarendon, 2004).